

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА
ШЕВЧЕНКА

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА ФОЛЬКЛОРИСТИКИ

МІСТИЧНІ СИМВОЛИ В МІФАХ НАРОДІВ АФРИКИ

Бакалаврська робота студентки ІV
курсу ОС «Бакалавр»
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.09
Фольклористика ОПП
«Фольклористика, українська
мова і література та іноземна
мова»

Ніколь КРИЛОВОЇ

Науковий керівник –
к.філол.н., доц. ***Наталія***

САЛТОВСЬКА

Рецензент

к.філол.н., доц. ***Наталія***

РУДАКОВА

До захисту:

Завідувачка кафедри фольклористики

д.філол.н., доц. ***Олеся***

НАУМОВСЬКА

КИЇВ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Теоретико-методологічні засади вивчення міфології народів Африки	6
1.1. Історія дослідження містичної символіки в міфології народів Африки.....	9
1.2. Методологія дослідження містичних символів.....	12
РОЗДІЛ 2. Міфологія народів Африки (банту, аканів, йоруба).....	16
2.1. Основні міфи та символи народів Африки.....	16
2.2. Типологія міфів та містичних символів народів Африки (банту, аканів, йоруба).....	37
РОЗДІЛ 3. Міфологічна символіка народів Африки(банту, аканів та йоруба) у сучасній культурі.....	43
ВИСНОВКИ.....	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	49

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Народи Африки мають багату культурну спадщину, найдавніші відомості про яку черпаємо із міфів та легенд. Вивчення міфології та символіки народів Африки необхідне для поглиблення розуміння різноманітності культур світу. Саме міфи та їх символіка є важливими аспектами соціально-культурного контексту народів Африки, вивчення яких сприятиме кращому розумінню культури та традицій цих народів. Міфологічна символіка, не лише народів Африки часто пов'язані з релігійними та містичними віруваннями, дослідження і осмислення яких дають розуміння значення та ролі релігії в житті цих народів на різних етапах їхнього розвитку. Багаті культурні традиції та спадщина народів Африки під загрозою зникненням через глобалізацію та інші фактори сучасного світу. До збереження і вивчення культурної спадщини цих народів варто привернути увагу сучасних дослідників, що і зумовлює актуальність нашого дослідження. Велика кількість дослідників звернули увагу на містичні символи в міфах народів Африки. Наприклад, М. К. Асанте розглянув важливість символів африканської священності в своїй статті "Важливість символів африканської священності" (1997). Ця робота принесла нові уявлення про символіку, яка має значення в соціально-культурному контексті народів Африки. Додатково, дослідники як Р. Д. Абрахам, Е. А. У. Бадж, Е. М. Вернер, В. Гамільтон, П. Джордан та Ч. А. Діоп також внесли свій вклад у вивчення містичних символів народів Африки. Їхні дослідження допомагають зберегти та осмислити багату культурну спадщину цих народів, яка під загрозою зникнення через глобалізацію та інші сучасні фактори.

Отже, актуальність дослідження містичних символів в міфах народів Африки полягає в необхідності поглиблення розуміння культурної спадщини, традицій та релігійних вірувань цих народів. «При цьому символізм виступає потужною стихією, яка породжує в образі нового

містика пробудженого та очищеного творця осяяного Життя, де розумно існує гранична можливість, яка дарує людині таємниці діапазону її власного невгамовного Я» [2, с.76].

Мета дослідження – дослідити та з'ясувати містичні символи в міфах народів Африки та їхню специфіку, семантику, функцію у міфах;

Реалізація мети передбачає вирішення низки **завдань**:

- *визначити* теоретико-методологічні засади вивчення міфології народів Африки;

- *схарактеризувати* методи і підходи до вивчення містичних символів;

- *схарактеризувати* типологію міфів банту, аканів та йоруба;
-осмислити ці форми вираження;

-*вираження та вплив містичних символів на сучасну культуру*;

Об'єктом дослідження є міфи африканських народів банту, аканів та йоруба, зафіксовані у збірниках вітчизняних дослідників Абрахам Р., Асанте М., Тернер Р., Джорадан П., Діоп Ч.

Предмет дослідження – містичні символи в міфах африканських народів банту, аканів, йоруба.

Теоретико-методологічною базою дослідження послуговували праці вітчизняних та зарубіжних учених: Івановська О., Лесюк О., Наумовська О, Таланчук О, Абрахам Р. Д., Асанте, М. К., Вернер Э., Г.М.Дюкер., Кассирер Э.

Методи дослідження. У роботі використано культурно-історичний підхід для збору та аналізу первинних джерел, символічний аналіз, для дослідження символів та їх значень у міфології та культурі народів Африки, порівняння з іншими культурами та аналізу взаємозв'язку символіки з іншими аспектами культури та суспільства;

Структура та обсяг роботи. Структуру роботи визначено метою та завданнями. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що містять підрозділи, висновків, списку використаної літератури. Основний текст викладено на 47 сторінках, повний обсяг роботи становить 52 сторінок

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ МІФОЛОГІЇ НАРОДІВ АФРИКИ

Значення поняття «символ» можна розкривати з різних перспектив, проте найбільш фундаментальним є те, як сама етимологія слова може його роз'яснити: поняття походить від грецького слова $\sigma\upsilon\mu\beta\omicron\lambda\omicron\nu$ («сьюмболон»), що, в свою чергу є похідним від слова $\sigma\upsilon\mu\beta\alpha\lambda\lambda\omicron$ («сьюмбалло»), яке означає «спільне брасання» чи «спільне досягання», де $\sigma\upsilon\mu$ – «спільно», а $\beta\alpha\lambda\lambda\omicron$ – «бросати»/ «досягати». В цілому, можна сказати, що символ є знаком, який у не-ідентичній формі відтворює те, що він означає. Як зазначав видатний німецький філософ-неокантіанець Ернст Кассіерер, символ є тим, що «укладає у собі самостійну енергію духу, з якої простому наявному буттю надається певне «значення», своєрідний ідеальний зміст»[21, с. 62). Тобто, символ є спільним поєднанням, з одного боку, чуттєвих даних (від матеріальних об'єктів до вербальних сигналів) та, з іншого боку, «чистої діяльності духу». Це поєднання, значною мірою, і є тим, що конституює для нас «сутність» речей та усього світу, що нас оточує. Відтак, вже у своїй основі «символічне мислення» є певною людською здатністю чи особливістю існування в світі, яка дозволяє наближати об'єкти феноменального світу до «ідеальних структур». У цьому відношенні міфологічне мислення є вкрай яскравим прикладом такої кореляції чуттєвих даних та «означення». Одним з найважливіших джерел на яке спирався Кассіерер у своїх дослідженнях символічних структур у зв'язку з міфологією був Фрідріх Вільгельм Шеллінг, для якого, на думку німецького неокантіанця: «міфологія володіє філософською істиною, тому що в ній виражається не тільки уявне, а й реальне ставлення людської свідомості до бога, тому що тут абсолют, сам бог переходить від ступеня «по-собі-буття» до ступеня «поза-себе-буття» і через нього до завершеного «у-себе-буття»[22, с. 42]. Для німецького філософа-ідеаліста у міфології відбувається ствердження єдності трансцендентного божественного начала з імманентним (для людини) феноменальним світом, єдність яких і

затверджується існуванням міфу як особливого сим-волу. У міфологічному сим-волі відбувається спільне «досягнення» та «осягнення» двох полюсів(трансцендентного та іманентного), перетин яких лежить у самому символі. Подібне розуміння символу ми знаходимо у пізньоантичного неоплатоніка Прокла Діадоха, який тлумачить наявність міфологем та символів у мові платонівських діалогів наступним чином: «Платон має на увазі аж ніяк не самі міфологеми, а деякі основні цілі, коли пов'язує міфологію, скажімо, з дослідженням етичних догматів, щоб ми в ході своїх словесних битв не просто вправляли розумний початок душі, але щоб божественне в ній, досконале внаслідок своєї спорідненості з містичним, також досягало знання про суще. Дійсно, шляхом звичайних міркувань нас, схоже, змушують до сприйняття істини, за допомогою ж міфів ми відчуваємо невимовні претерпіння і виявляємо якісь вірні поняття, віддаючи належне містичному в самих собі»[24, с.23 – 25]. Якщо філософські та «наукові» (у пізньоантичному значенні цього слова) поняття можуть впливати виключно на інтелектуальне начало, то міфи-символи підштовхують до особливого претерпіння та, що є найважливішим, відкриває «містичне в самих собі». Важливо зазначити, що ця зовнішня «нерозумність» такого розуміння міфу-символу не має означати його ірраціональність, скоріше, у проклівському розумінні цього питання, міфологія у символічних структурах обґрунтовує первинну кореляцію та, в кінцевому підсумку, єдність усіх елементів універсуму. Сам Кассіерер пише про те, що для вже згаданого «первісного погляду» світ являє себе як «гру чистих вражень», у якій одне може переходити в інше, підкреслюючи динамічну єдність трансцендентного та іманентного, сакрального та профанного тощо. Саме таке переживання єдності і стає тим, що Прокл називає «містичним в самих собі». Відтак, символи, що слугують основою такого єднання божественного та феноменального порядку будуть називатися нами в межах нашої роботи «містичними». Наша робота буде присвячена розгляду таких «містичних символів» у міфології африканських

народів.

Дослідження містичних символів в міфах народів Африки є важливим та актуальним, оскільки воно посприяє розширенню знань про різноманітність культур, збереженню та просуванню культурної спадщини народів Африки, краще зрозуміти їх соціально-культурний контекст, а також роль та місце релігії та містики у їх житті. Крім того, дослідження міфології та символіки народів Африки є актуальним в сучасному світі, де глобалізація та культурна асиміляція загрожують різноманітності культур та традицій. Подібні роботи можуть сприяти підтриманню та зберіганню унікальної культурної спадщини народів Африки та сприяти їх розвитку.

Дослідження містичних символів в міфах народів Африки має також практичне значення. Наприклад, вивчення символіки та міфів може допомогти при вивченні мови народів Африки, оскільки багато слів та виразів пов'язані з міфологією та символікою. Отже, дослідження містичних символів в міфах народів Африки має важливу значимість як для академічного, так і для практичного використання. Вивчення символіки та міфології народів Африки сприятиме підтримувannya та збереженню їх унікальної культурної спадщини, а також збагачувати знання про культуру. У моїй бакалаврській роботі я досліджую містичні символи у міфах народів Африки, а саме, у народах банту(зулусів, перш за все), аканів (ашанті, перш за все), йоруба та давньоєгипетській культурі.

Як відомо, культура цього континенту має давню і багату історію, де символіка відіграє важливу роль у формуванні культурного спадкування. По-перше, міфологія африканських народів (зокрема. вказаних нами вище) містить багато захоплюючих символів, наприклад, таких як "Лев", що означає силу та владу, "Слон", що символізує мудрість та стійкість, та "Кобра", що пов'язана зі змінами та перетвореннями. По-друге, використання цих символів дозволяє народам Африки передати свої цінності та традиції наступним поколінням. Ці символи стали невід'ємною частиною культурної спадщини та є показником багатства і різноманітності

культури Африки. Крім того, символіка в міфах народів Африки також має глибокий сакральний зміст. Багато з цих символів використовувалися в релігійних та обрядових церемоніях, що додавало їм додаткового значення та вагомості. По-третє, аналіз міфів та символів народів Африки може допомогти зрозуміти не тільки культурну спадщину цього континенту, але й його історію та світогляд. Культурні особливості народів Африки нерозривно пов'язані з їх сприйняттям світу та природи. Ці символи допомагають розкрити глибини міського та фольклорного досвіду народів Африки, що є важливим для розуміння різноманітності культур світу. Отже, дослідження міфів та символів народів Африки є важливим елементом вивчення світової культури та її історії.

1.1. Історія дослідження містичної символіки в міфології народів Африки.

У середньовіччі та ранньому Новому часі європейські мандрівники, місіонери та купці збирали розповіді і легенди про африканську міфологію. Однак ці записи були здебільшого побіжними і не завжди точними. Багато інформації про африканську міфологію було представлено через призму європейських уявлень і стереотипів. Зростання інтересу до наукових досліджень африканської міфології прийшло з початком колонізації Африки. У 19-20 століттях вчені антропологи, фольклористи та етнологи почали систематично збирати, документувати та аналізувати міфологічні матеріали. Вони вивчали різні аспекти міфології, включаючи символіку, ритуали, богів та героїв. Значний внесок у дослідження африканської міфології зробили такі вчені, як Карл Мертенс, Лео Фробеніус, Еванс-Вентчелл, Клаус Шмідт та інші. Вони збирали фольклорні матеріали, фотографували мистецтво та артефакти, проводили спостереження та інтерв'ю з місцевими жителями. Сучасні дослідження африканської міфології продовжуються, і вони базуються на різних джерелах та методах, поєднуючи усні традиції, археографічні та етнографічні дослідження, корпоративний аналіз. Серед авторитетніших книг, які дослідники використовують для вивчення африканської символіки та фольклору, можна вважати «Опыт о человеке. Введение в философию человеческой культуры», Кассирер Э. Африканська символіка та міфологія мають давню історію, що починається з доісторичного періоду. Ці символи використовувалися в різних сферах життя народів Африки, включаючи релігію, мистецтво, політику та побут. Існує кілька теоретичних підходів до аналізу символіки та міфології різних народів світу, які можуть допомогти розкрити їхнє значення та роль у культурі та історії народів Африки. Ми визначимо лише деякі з них:

- 1) Структуралізм - це підхід до вивчення символіки та міфології, який відображає їхню структуру та взаємозв'язки. За цим підходом, міфи та символи вважаються системами, де кожен елемент має свою визначену роль та місце. У міфах народів Африки, цей підхід допомагає виявити певні шаблони та структури, що повторюються в різних міфах та символах. Наприклад, розглядання збігів та різниць між міфами про створення світу у різних культурах Африки може допомогти з'ясувати загальну структуру цих міфів.
- 2) Постколоніальний підхід - це підхід до аналізу культури та історії, який визнає вплив колоніального минулого на сучасні культури та суспільства, особливо в колонізованих країнах. Цей підхід може бути застосований до аналізу символіки та міфології народів Африки, оскільки вони тісно пов'язані з історією та культурою цього континенту.
- 3) Психоаналітичний підхід. Цей підхід розглядає міфи та символи як відображення психіки та невідомих пристрастей людей. Психоаналітики досліджують символіку та міфологію для вивчення психічних конфліктів та потреб, які знаходять відображення в міфах та символах.
- 4) Етнографічний підхід. Цей підхід розглядає міфи та символи як відображення культурної спадщини та традицій народів. Етнографи вивчають історію та культуру народів.

Така класифікація підходів до аналізу символіки та міфології народів Африки була запропонована південноафриканським антропологом Едмундом Ліфтом в його праці "Myth and Symbols in African Contexts" (міфи та символи в африканському контексті), яка була опублікована в 1971 році. В цій книзі автор досліджує роль міфів та символів у формуванні культури народів Африки та розглядає різні теоретичні підходи, такі як структуралізм, постколоніальний підхід, психоаналітичний підхід тощо, для їх аналізу [16, с. 46]. Структуралізм, на думку Ліфтона, є «одним з найбільш

корисних підходів до аналізу міфів та символів народів Африки. Він використовує концепцію ментальних структур та їхньої взаємодії для розуміння змісту символіки та міфів». Постколоніальний підхід, за словами Ліфтона, «спрямований на розуміння того, як імперіалістичні та колоніальні структури впливали на формування символіки та міфології народів Африки». Цей підхід прагне розкрити, як колоніальна влада сприймала та змінювала місцеву культуру, а також які наслідки це мало для міфології та символіки народів Африки. Щодо психоаналітичного підходу, Ліфтон вважає, що «він може бути корисним для розуміння міфів та символіки, оскільки ці символи часто мають глибокі підтексти, пов'язані зі свідомістю та підсвідомістю людей». Узагальнюючи, Ліфтон вважає, що кожен з цих підходів має свої переваги та недоліки і що використання кожного з них залежить від того, який аспект символіки та міфології має бути досліджено.

1.2. Методологія дослідження містичних символів.

Для дослідження я використовувала культурно-історичний підхід, що базується на вивченні історії та культури народів Африки, їх мов та традицій. Цей підхід передбачає збір та аналіз первинних джерел - міфів, легенд, народних оповідань та релігійних текстів, що дозволяє відтворити культурний та історичний контекст, в якому зароджувалися та розвивалися міфи та символіка. Також я використовувала такий підхід як символічний аналіз, що передбачає дослідження символів та їх значень у міфології та культурі народів Африки. Цей підхід включає в себе збір та аналіз символів, їх структури та значень, порівняння з іншими культурами та аналіз взаємозв'язку символіки з іншими аспектами культури та суспільства. Для збору даних для дослідження міфології та символіки народів Африки були використані різноманітні джерела, такі як міфи та легенди, народні оповідання, релігійні тексти, етнографічні дослідження. Дослідження містичних символів у міфах народів Африки можна проводити за допомогою різних методів та підходів, включаючи як квалітативні, так і кількісні методи. Саме такі методи дослідження описано в книзі "Африканська Міфологія: від А до Я" авторів Патрісія Енн Лінч, Джеремі Робертс та Доріс Е.Сток. В цій книзі розглядається використання різних методів дослідження, включаючи археологічні, етнографічні, лінгвістичні, філософські, психологічні та інші, для розуміння міфології та символіки народів Африки. Книга також містить опис різних міфів та символів, що допомагає зрозуміти їхнє значення та роль у культурі народів Африки. Один з основних методів дослідження міфів та символіки народів Африки – це аналіз текстів міфів та розгадування символіки, що міститься в цих текстах. Цей метод передбачає опис символів та їхніх метафоричних значень, а також дослідження їхньої ролі у міфах та їхньому контексті[15, с. iv]. Ще один метод

- це антропологічне дослідження народів Африки. Цей метод включає

спостереження та участь в їхньому культурному житті, щоб отримати першоджерела даних. Антропологи, такі як Маркіана Окру, Віктор Тернер, Єва Гілл та інші, також використовують метод етнографії, досліджуючи традиції, обряди та звичаї народів Африки, що можуть бути пов'язані з міфами та символікою. Крім того, використання методу контент-аналізу може бути корисним для кількісного дослідження міфів та символіки народів Африки. Цей метод включає аналіз тексту та визначення частоти вживання певних символів та їхньої ролі у міфах. Інші методи, такі як історичний аналіз та порівняння, також можуть бути використані для дослідження міфів та символіки народів Африки. Історичний аналіз може допомогти з'ясувати зміни та еволюцію міфів та символіки з часом, тоді як порівняння з іншими культурами може допомогти з'ясувати схожості та різниці в міфах та символах між різними етнічними групами народів Африки та їх взаємовплив. Наприклад, Джон Мбіті в своїй книзі "Африканська релігія та філософія" проводить порівняння міфології західноафриканських Яоруба з міфологією єгипетських давніх цивілізацій, де розкриває загальні мотиви та символи, такі як богиня матері чи сонце як божество, про яких пише на прикладі єгипетської міфології, де сонце бог Ра був важливим божеством, яке символізувало життя та було об'єднане з багатьма іншими аспектами божества [13, с. 64]. Він також говорить про роль материнських божеств у багатьох африканських міфологіях, де вони виступають як символ материнської любові та захисту. Порівняння міфології різних народів може також допомогти зрозуміти, як вони сприймають світ навколо себе та як вони пов'язують свої міфи та символи з їх історією та культурою.

Аналіз мистецтва та археологічних знахідок також може допомогти вивчити міфологію та символіку народів Африки. Наприклад, в історії африканської мистецтва було багато використано символіки, зокрема у формі масок та фігур, про які писали такі вчені як Еквіано Олауде, Карла Ейнштейна, Енн Кіркгоф та Міхаеля Нігманна. Аналіз цих речей може допомогти вивчити,

які символи та мотиви є найважливішими для різних етнічних груп та як вони були використані у їхніх міфах та релігії. Збір даних про міфи та символи може включати вивчення літератури, відео та аудіозаписів, а також співбесіди з експертами в галузі африканської міфології та історії. Аналіз може включати критичну оцінку джерел та їх автентичності, а також порівняння різних джерел та підходів. Для збору даних для дослідження «Містичні символи у міфах народів Африки» можуть використовуватись різноманітні джерела. Наприклад, це можуть бути етнографічні описи, записи інтерв'ю з місцевими жителями, наукові праці з антропології та релігієзнавства, а також міфологічні текстові джерела. Етнографічні описи та записи інтерв'ю можуть бути важливими джерелами даних для вивчення міфів та символіки народів Африки, оскільки вони дозволяють досліднику отримати прямий доступ до знань та думок місцевих жителів. Це може бути особливо корисним, оскільки в більшості випадків міфи та символіка народів Африки є усною традицією, яка передається з покоління в покоління. Наукові праці з антропології та релігієзнавства, наприклад така книга як "Африканська космологія банту-конго", в якій автор Кімбванденде Кіа Бунсекі Фу-Кіау досліджує космологічні уявлення та релігійні практики народів Банту-Конго, зокрема звертає увагу на роль міфів та символіки, також можуть допомогти дослідникам зрозуміти культурні та історичні контексти, в яких з'явилися міфи та символіка народів Африки [9, с.30 -31]. Це може допомогти з'ясувати значення та взаємозв'язки між різними символами та міфами. Міфологічні текстові джерела, такі як легенди, епоси та релігійні тексти, також можуть бути корисними джерелами даних для дослідження міфів та символіки народів Африки. Ці джерела можуть допомогти дослідникам зрозуміти структуру міфів та ідентифікувати ключові символи та мотиви. Узагальнюючи, методи та підходи, які використовуються для дослідження міфів та символіки народів Африки, можуть бути різноманітні та багатогранні, оскільки вони включають у себе як культурні, так і лінгвістичні, археологічні та історичні аспекти. Ці методи

та підходи дозволяють дослідникам отримати глибоке розуміння міфів та символіки, що містяться в традиційних культурах народів Африки.

РОЗДІЛ 2. МІФОЛОГІЯ народів Африки банту, аканів, йоруба

2.1. Основні міфи та символи народів Африки

Міфи та символіка народів Африки відрізняються за своїми особливостями та характеристиками в залежності від етнічної групи, до якої вони належать. Основні групи, які можна виділити в африканській міфології, це групи банту, аканів, йоруба, хамітів та ніло-сахарських народів.

Етнічні групи банту мають розгалужену систему міфології та символіки, що пов'язана з їхньою релігією та традиціями. Одна з особливостей міфів банту полягає в тому, що вони дуже часто пов'язані з тваринним світом, який вважається духовним та має велике значення для банту. У багатьох міфах зустрічаються персонажі-тварини, такі як лев, змія, крокодил та інші, які є важливими символами в їхній культурі. Також в бантуських міфах часто зустрічаються мотиви створення світу та божеств, які відповідають за різні аспекти життя. Етнічні групи хамітів, які поширені в північній та східній частині континенту, мають свої особливості в міфології та символіці. Однією з найвідоміших характеристик хамітських міфів є постійна боротьба за владу між богами, яка відображає боротьбу за владу між політичними силами в регіоні. У хамітських міфах також широко використовуються символи природи, такі як сонце, місяць, зірки, які мають велике значення для їхньої культури. Також у хамітській міфології зустрічаються мотиви створення світу, які пов'язані з божествами, які створили людей та всі речі. Ніло-сахарські народи, які проживають в пустельних та напівпустельних регіонах Африки, мають свої особливості в міфології та символіці. Однією з найважливіших характеристик їхніх міфів є постійна боротьба за виживання, яка відображає важкі умови життя в пустелі. У ніло-сахарських міфах широко використовуються символи, пов'язані з водою та життям, такі як оазиси, ріки та джерела, які мають

велике значення для їхньої культури. Крім того, зустрічаються персонажі, пов'язані з пустельними тваринами, такі як верблюди та змії. Тож, міфологічні структури наведених африканських народів являють себе як такі, що зближують їх оточуюче середовище та божественний порядок у символічних комплексах та релігійних наративах. Може виокремити найбільш відомі містичні символи у міфах народів Африки. Одним з відомих символів є Анансі - павук, який вважається винахідливим та мудрим. Наприклад, символ Анансі зображується на глиняному посуді та тканинах. Анансі вважається героєм безлічі легенд та міфів, особливо серед ашантів із західної Африки. В одному з відомих міфів, Анансі зустрічається з небесним богом Ньяме, який мав у своєму володінні всі мудрості та знання світу. Анансі був занадто хитрим, щоб запитувати Ньяме про знання напрому, тому він придумав хитрий план. Він попросив Ньяме надати йому наймогутнішу зброю, яку той мав, а потім зміг попросити його про кожен мудрість та знання за нагодою, коли він був озброєний. Ньяме згодився на це, і передав Анансі Мудру Павутину. Анансі зіткнувся з величезною мереживною павутиною, яку використав, щоб вполювати живі тварини. Але він також використовував її, щоб підібрати багато знань та мудростей, що забезпечило йому статус божества мудрості та знань. Цей міф демонструє, що Анансі мав хитрий розум та відчайдушну винахідливість, які допомогли йому перевершити більш могутніх противників. Він також вказує на значення знань та мудрості у традиційній культурі африканських народів. Ще один з відомих міфів про Анансі називається "Крадіжка у небесної богині" або "Крадіжка у Ньют". Цей міф пов'язаний з походженням павука в африканській міфології та його винаходженням мистецтва оповідання. Історію про Анансі та його крадіжку з Ньют зберегли у фольклорі ашанті народу, що належить до етнічної групи акан у Гані. Професор дитячої літератури та африканістики Джеральд Мак Дермотт записав першу друковану версію цього міфу у 1896 році у своїй книзі "Народні казки Акан-Ашанті". У міфі Анансі, який відомий своєю хитрістю та винахідливістю,

хотів стати володарем усіх історій, що розповідаються на землі. Він вирішив вкрасти з усіх небес зібрання всіх історій, які були збережені в храмі небесної богині Ньют. Анансі створив ідеальний план, який допоміг йому потрапити до храму та вкрасти колекцію історій. Він перетворив себе на павука та використав свою винахідливість, щоб переступити кілька перешкод та отримати доступ до зібрання. Потім він втік на землю, де почав розповідати всі історії на світі. Цей міф про Анансі є відомим через свої теми, що стали стандартом в народній міфології: хитрість та винахідливість проти сили, та важливість культурної спадщини. Символ Адінкура символізує плодючість та родючість, що є важливим для забезпечення достатку та життєдайності. У міфології народу Ашанті, адінкура з'являється в легенді про голову-мисливця, який завжди повертався з полюванням, незалежно від складності завдання. Одного разу, коли голова-мисливець загубився в лісі, він зустрів антилопу з рогами, яка допомогла йому знайти дорогу додому. У подяку за цю допомогу, голова-мисливець створив символ адінкура, щоб вшанувати антилопу[22, с. 159сила]. Символ Адінкура відображається у вигляді великого рогу з крізь нього витікатимуть зерна. Міф про походження людини у народі Ашанті називається "Нана-булукатем". У цьому міфі Адінкура є першим символом, який з'явився під час створення світу. Саме у міфі про створення світу, адінкура з'являється як знак того, що всі речі на землі пов'язані між собою, і що кожна людина існує у взаємозв'язку з усіма іншими людьми і з природою. Одварти відображає мужність та силу, які є важливими для захисту народів від ворогів. Символ Маат відображає справедливість та порядок, які є основою правової системи народів Африки. Символ Сенен символізує родючість та життєдайність, що є важливим для забезпечення життя та процвітання народів. Містичні символи у міфах народів Африки відображають їхні вірування, ставлення до світу та природи. Кожен символ має своє унікальне значення та роль у культурі народів. Знання містичних символів допомагає зрозуміти, яким чином народи Африки сприймають світ та яку роль

відіграють містичні символи у їхньому житті. Міфи та символи відображають вірування, традиції та культуру цих народів. На протязі століть міфи та символи були важливими для народів Африки, щоб пояснити походження світу, життя та природи[39, с. 104]. У багатьох міфах персонажі відображають різні якості та цінності, такі як мудрість, мужність, винахідливість та справедливість. Таким символом народів Африки є символ Одварти - символ мужності та сили. Його зображують у вигляді маски з високим чолом та гострими рогами. Іншим відомим символом є Маат - символ справедливості та порядку, символ Маат є частим елементом архітектури в Єгипті[3, с. 103]. Цей символ відображається у вигляді жіночої фігури з пір'ям на голові та в руках тримає ваги, що символізують зважування правди та справедливості. Ось, що про Маат написано в книзі «Африканські міфи»: "Маат – це богиня істини, порядку та гармонії. Вона часто зображується з пером на голові, щоб символізувати її роль в написанні законів та правил. Маат також була суддею, яка вирішувала, чи відповідали люди за свої вчинки після смерті. Її ім'я означає 'правда' і відображає її роль у забезпеченні справедливості та порядку в світі"[11, с. 161]. Таким чином, африканські міфи, як і міфи багатьох народів світу, розкривають весь людський «життєвий світ» як перетин та нерозривну єдність таємничо-божественного та чуттєво-стихійного: кожен аспект природного (блискавка, плодючість тощо) чи людського порядку (справедливість, істина, порядок тощо) включений у більш загальний та ієрархічно вищий божественний порядок, який стає дійсним «значенням» усіх наведених природньо-соціальних явищ. Ще один символ Маска - символічний предмет, який має велике значення в багатьох культурах Африки. Маски використовуються під час ритуалів, обрядів, театральних вистав та святкувань. Вони можуть представляти духів, предків або сили природи та використовуються для комунікації з надприродним світом. Одним з прикладів містичних символів є Маска, яка є важливим елементом вірування та релігійних церемоніях багатьох народів Африки. Маски відображають духів та божества, і

використовуються для відтворення історій та легенд, пов'язаних з цими духами. Також існують і інші містичні символи, які відображають важливість різних аспектів життя народу. Наприклад, символіка, пов'язана з природою, відображає важливість рослин та тварин в житті народу, а також їх взаємодію з природними силами [29, с. 327]. Важливість родини та спільноти також відображається в різних містичних символах, які зображують зв'язок між родинами та спільнотами. Вони є ключем до розуміння відносин між різними аспектами життя народу, такими як родина, природа, духовність та історія. Крім того, вони забезпечують спільний мовник для народу та допомагають зберігати їхню культуру та традиції. Щоб розуміти значення містичних символів в міфах народів Африки, необхідно вивчити їхню історію, культуру та релігійні переконання. Наприклад, міф про богиню Ємою у народі Йоруба відображає значення материнства та жіночої сили в їхній культурі. Богиня Ємоя відома як мати всього живого і символізує материнську любов, доброту та захист. Інший приклад – міф про бога Ошосі, який є богом мисливства та музики у народі Йоруба. Ошосі символізує відданість природі, сильну зв'язок між людиною та природою та важливість музики та танців у житті народу. У міфах народів Африки також існують символи, які відображають духовну силу та зв'язок із вищими силами. Наприклад, символ "Адінінсо" у народі Ашанті є символом влади та авторитету і використовується як знак захисту від злого ока та інших негативних впливів. Наведений вище перелік деяких міфів, вірувань та матеріальних релігійних символів демонструє згаданий нами на початку первинний динамізм усіх елементів космосу в міфологічному мисленні традиційних африканських культур[35, с. 29]. Повертаючись до приклада маски як одного з прикладів африканської матеріальної релігійної культури, ми можемо спостерігати наступну особливість африканських містичних символів: для традиційних африканських культур не існує чіткого розрізнення між талісманом та символом. Як пише Едвін Сміт у своїй статті «Африканський символізм», «символ розчиняється у талісмані;

талісман розчиняється у символі» [31, с. 33]. Більш того, можна сказати, що символ, який виражає свій первообраз (наприклад, певна маска виражає певне божество), стає не просто метафорічним відтворенням міфологічного нарративу, але його дійсним проживанням. Можна сказати, що в основі усього чуттєвого (чи, ширше, - феноменального) лежить первинна божественна енергія, яка рухає усі природні явища, що стають різними формами її маніфестації. Так само і виготовлені магичні об'єкти стають новими «каналами» перекладання божественної енергії [40, с. 184]. Загалом, хибним підходом до розуміння африканської духовної культури буде спроба розділення чи навіть просто розрізнення магичного та релігійного, що дуже часто проводять у випадку з західною духовною традицією. Для африканців більш природнім є уявлення про певний «динамізм», значною мірою, імперсональної сили (яка, однак, може виражатися у окремих персональних формах богів), через яку відбувається постійна «комунікація» об'єктів чуттєвого світу чи навіть зв'язок між різними рівнями «ієрархії буття» (божественним та людським чи природнім)[41, с. 38]. У світлі такого розуміння первинного «динамізму» можуть бути зрозумілі і інші, більш екстремальні види містичних символів: наприклад, те, що Сміт називає «вербальною магією», тобто словесне чаклування. Повсемісним явищем для традиційних культур чорного континенту є віра у «силу слова» (те, що деякі народи називають «кутука»), що означає злу метафізичну силу, яку чаклун може спрямувати на свого ворога та навести на нього прокляття[33, с. 156]. Тому, у африканських містичних символах відбувається переплетіння міфологічних нарративів, магичних практик та матеріальної культури, де майже кожен елемент може розглядатися у якості містичного символу.

У багатьох міфах та легендах народів Африки також зустрічаються різні алегорії та символіка, які передають певні значення та ідеї. Наприклад, птаха у багатьох міфах представляє божественний елемент, який забезпечує зв'язок між світом живих та світом мертвих. У міфології народів Єгипту та Ємену фенікс символізує відродження та безсмертя, тому є одним з

найбільш важливих символів у культурі цих народів. Підходячи детальніше до кожного аспекту моєї теми будемо спочатку торкатись міфів та символів народів саме **Західної Африки**.

Одним з відомих міфів Західної Африки є міф про Сонце та Місяць. Згідно з цим міфом, Сонце та Місяць вважаються братом і сестрою, які мають велике значення у культурі народів Західної Африки. Сонце вважається символом життя, тепла та енергії, тоді як Місяць – символом відпочинку, спокою та жіночої енергії. Ще один з міфів про сонце та місяць народів Західної Африки зустрічається в книзі «Герой з тисячею облич» – це книга з психологічного аналізу міфів американського митолога Джозефа Кембелла. Спочатку хочу торкнутись цього міфу, щоб потім на прикладі пояснити значення символів в ньому. У цьому міфі йдеться про те, що сонце та місяць були створені богом на початку світу. Сонце, яке було золотим кулоном, було високо на небі, а місяць, який був срібним кулоном, був нижче, на землі. Одного разу місяць забажав зайти до неба, щоб бути поруч із сонцем. Сонце погодилось, але забуло попередити про це людей на землі. Тому коли місяць піднявся на небо, люди подумали, що наступив кінець світу, і почали відчайдушно кричати та бити в дзвони. Щоб зупинити паніку, бог вирішив розмістити місяць на небі із сонцем на постійній основі, так що вони були поруч один з одним, але не зустрічалися. Щоб забезпечити цю сталу рівновагу, бог попросив молодого чоловіка стати золотим сонцем, а молоду жінку - срібним місяцем. Відтоді вони займають свої постійні місця на небі, і це забезпечує регулярність змін дня та ночі. У цьому міфі сонце та місяць є містичними символами рівноваги та порядку у всесвіті. Вони також відображають маскулінні та фемінінні аспекти життя, а їх становлення є важливою складовою процесу творення світу [13, с.281]. Повторюючись знову напишу про такий важливий символ в цій міфології як маска. Одним з міфів, де маски присутні, є "Міфи та легенди народів Західної Африки" американського етнологіста та антрополога Вільяма Баскервіля. У цій збірці міфів описується використання масок у різних культових обрядах, таких як

похоронні церемонії та святкування врожаю. Маски використовуються також у церемоніях весілля та інших релігійних свят, і вони відображають різні риси та якості, що символізують різні аспекти життя та смерті. Один з міфів про маски з книги "Міфи та легенди народів Західної Африки" Баскервіля – це міф про маску Глі. Ця маска використовується в обрядах ініціації для підлітків, що вступають у доросле життя. Згідно з міфом, Глі – це дух, який з'являється в мріях підлітків, що знаходяться на порозі дорослості. Для того, щоб стати дорослим, підліток повинен виконати ритуал ініціації, який включає у себе носіння маски Глі та танці. Маска Глі відіграє важливу роль у цьому міфі, оскільки вона символізує духовний світ і допомагає підліткам перетворитися з дитини в дорослу людину. Вона також відображає віру в те, що існують надприродні сили, які керують життям та допомагають людям розуміти своє місце у світі. Цей міф належить саме народу йоруба, про який далі буде йти мова. Одним з відомих народів західної Африки є саме цей народ, чії міфи та символи мають значний вплив на культуру та мистецтво регіону. Міфологія йоруба включає багато божеств, які відіграють важливу роль в житті людей. Міфи розповідають про походження світу та людини, відображають вірування народів у богів та героїв, розповідають про їхні пригоди та досягнення. Одна з найвідоміших і цікавих книг на цю тему – «Африканські міфи» авторства Роджера Д. Абрахама. Ось один з уривків з цієї книги, пов'язаний з богом Санго: "Санго - це бог грому і блискавок, який зображується зі спрощеним обличчям і гладеньким тілом. Він є символом життєвої сили і енергії, а його грим і блискавки означають руйнування старого, щоб зробити місце для нового"[11, с. 143]. Ідучи далі та розглядаючи містичні символи у міфах народів Африки, можу виокремити авторитетних та впізнаваних містичних символів у міфах народів Африки. Один з таких божеств для народу йоруба є Олорун, який є богом створення та вважається відомим творцем світу та всього живого. Міф про Олоруна з книги "Міфи та легенди народів Західної Африки" авторства Рональда Роуза. У цій праці описані міфи та легенди

різних народів Західної Африки, включаючи народ Йоруба, та розкривається значення Олоруна та його роль у створенні світу[17, с. 311]. Одним з міфів, де згадується Олорун, є міф про створення світу. Згідно з цим міфом, Олорун створив небо та землю, а потім створив інші божества, які контролювали різні аспекти життя на землі. Проте, через втручання людей та зупорядкування світу, Олорун вирішив відійти та залишити світ у руках інших божеств. Інші важливі божества включають Ошун-богиню річок та кохання, її шанують як захисницю жінок та материнства, а також як богиню краси, танців, мистецтва та магії. Ошун часто зображується як красива жінка в яскравому одязі та з багряними браслетами на руках та ногах. Ошун є головною богинею в йорубській міфології та зустрічається в багатьох міфах цієї етнічної групи. Один з найбільш відомих міфів про Ошун - це міф про те, як вона врятувала світ від голоду та спустошення, допомагаючи людям знайти джерело води. Цей міф зустрічається в багатьох книгах, присвячених міфології західної Африки.

Одними з авторитетних книг з міфології західної Африки є "Африканські міфи" Вернера Леека. Розглядаючи Шанго, бога грому та молодості, то він є одним з найсильніших та найшанованіших божеств у пантеоні західноафриканської міфології. Шанго зображується як високий та мускулистий чоловік з гострими рисами обличчя та з великими м'язистими руками. Шанго часто асоціюється з війною, владою, силовими діями та розсудливістю. Один з найвідоміших міфів про Шанго - це міф про те, як він здолав ворога за допомогою свого потужного молота[21, с. 231]. У міфології йоруба також існують різні символи, які мають важливе значення для народу. Один з потужних символів - Адінкра - використовується в багатьох різних культурах, включаючи культуру йоруба, та представляє десять різних концепцій, включаючи єдність, життєвий шлях та відродження. Ще один важливий символ у міфології йоруба - Аян - являє собою маску, яка використовується для ритуалів та обрядів. Цей символ представляє собою бога підземного світу та смерті, та його використовують, щоб взаємодіяти з

ним під час ритуальних обрядів. Дослідження символу Аян проводив німецький антрополог та мисливець Лео Фробеніус, який досліджував культуру та міфологію багатьох африканських народів у ХХ столітті. Він включив дослідження символу Аян в свою книгу "Таємниця тотема" , де зібрав матеріали про міфологію та релігію багатьох народів світу. Лео Фробеніус писав про Аян як про символічний образ, що представляє відчуття сполучення між небом та землею. Ось один з його цитат про Аян:"Аян - це образ могутньої тварини, що сполучає в собі силу грому та могутність вершника. Це втілення енергії, що об'єднує в собі духовний та матеріальний світи, здатна до здійснення змін та перетворень. Аян символізує невичерпну потужність, яка народжується з об'єднання людини з небом та землею»[8, с. 354].

У міфології народу Йоруба зустрічаються численні символи, що відображають богів, героїв та різні аспекти природи. Наприклад, символ Оранміяна, бога заліза, представлений у вигляді серпа та молота, які вказують на його здібності до ковки та ремонту. Символ Ешу, бога зміни та хитрощів, представлений у вигляді кількох зв'язаних між собою палиць, які вказують на його здібності до зв'язку різних аспектів життя. Інші народи західної Африки також мають свої міфи та символи. Наприклад, у міфології народу Ашанті зустрічаються символи, які відображають природу, такі як змія, лев та дерево, а також символи, які відображають різні аспекти життя, такі як квітка, кільце або палиця. Міфи Ашанті часто пов'язані з історією їхньої імперії та її величними вождями. Александр Б. Елліс досліджував міфологію та релігію народу Ашанті, зокрема він присвятив окремі книги дослідженню символіки в їх міфах та легендах. Наприклад, у книзі "Народи, що говорять на тші на Золотому узбережжі Західної Африки" Елліс описує різні символи та їх значення в міфології народу Ашанті, зокрема символ "сонця" та "кайла". У своїх дослідженнях Елліс також звертав увагу на роль символів у релігійних практиках народу Ашанті, зокрема на їх використання під час обрядів, які пов'язані з богами та духами природи[13, с. 149]. Один з

обрядів народу ашанті, який описує Елліс, це обряд поховання вождів або високопосадовців. Цей обряд пов'язаний з віруваннями в загробне життя та роль предків у житті живих. Після смерті вождя чи високопосадовця, його тіло миттєво не знімається з ліжка, а залишається там на деякий час. Протягом цього часу проводяться ритуали та обряди, що мають на меті підготувати душу померлого до вступу в загробне життя та забезпечити йому безпеку під час подорожі до підземного світу. Одним з таких ритуалів є обрізання голови померлого та оброблення її спеціальними речовинами. Після цього тіло вождя чи високопосадовця поміщається у спеціальний гроб, який має форму будинку або піраміди, оздобленого символами та елементами національного мистецтва. Гроб розміщується в спеціальному місці, яке вважається святим, і там проводяться додаткові обряди та жертвоприношення. Такий обряд поховання свідчить про глибоке вірування народу ашанті в загробне життя та роль предків у житті живих. Також він відображає значення мистецтва та символіки у культурі цього народу.

Міфологія народу Фон також має свої символи, що відображають їхні божества, героїв та різні аспекти життя. Одним з відомих дослідників міфології народу Фон в Західній Африці є Мельвілл Герцковіц. У своїй книзі "Про народ Дахоме" він детально описує міфологічну систему Фон, зосереджуючись на релігійних переконаннях та обрядах. Герцковіц писав про те, як Фон розуміли свої взаємини з божествами та світом духів, і як вони використовували міфологічні перекази та ритуали, щоб забезпечити благодать божеств і захистити себе від злих духів[3, с. 163]. Він також досліджував різні міфи про створення світу та походження людини, а також розкривав роль жертвоприношення у релігійних обрядах Фон. Герцковіц також звертав увагу на вплив християнства на міфологію та релігійні практики Фон, особливо на початку ХХ століття, коли місіонери почали активно пропагувати християнство серед народу. Герцковіц стверджує, що «символи відображають філософію та космологію народів західної Африки, а також можуть використовуватись для спілкування з божествами та

духами». Символ Легба, бог доріг та хитрощів, представлений у вигляді ключа, який символізує його здібності до відкриття нових шляхів та розв'язання проблем. Символ Мавої, богині краси та жіночності, представлений у вигляді змії, що обвивається навколо голови, який символізує її здібності до зміни та перетворення. Хоча міфологія та символіка різних народів західної Африки можуть відрізнятися, все ж є деякі спільні елементи. Наприклад, часто зустрічаються символи, які відображають природу та її різноманітні аспекти, такі як змії, дерева та річки. Розглядаючи детально один з найвідоміших міфів Африки - це міф про Сундіату, засновника імперії Малі, він містить в собі різні містичні символи. У міфі про Сундіату він зображується як герой, який був змушений піти в екзил після того, як його батько знущався над магією та підкорював інших народів. В екзилі Сундіата зустрічається з відьмою, яка надає йому магічну силу. Цей символ магії та відьми пов'язаний зі здатністю Сундіати здолати своїх ворогів і заснувати власну імперію. Також у міфі про Сундіату зустрічається символ павутини, який відображається у вигляді павутини, що покриває Сундіату під час його народження. Цей символ пов'язаний з його магічною силою, яка охоплює все його життя та дає йому здатність приймати рішення, що є важливим для його народу. Інший містичний символ, який зустрічається в цьому міфі, - символ лева. Лев є гербом Малі, і у міфі про Сундіату він виступає як символ сили та влади. Саме через цю силу Сундіата зміг створити власну імперію та стати її лідером.

Як я вже писала, в Африці існує безліч міфів, кожен з яких містить в собі цікаві мотиви, символіку та алегорії. Один з них - міф про створення світу, який поширений у багатьох народів Африки, таких як єгиптяни, банту та інші. Цей міф розповідає про те, як у початку часів була пустеля, у якій не було жодної тварини, людини або рослини. Тоді з небес зійшла китиця високої трави, з якої виріс перший дерево, яке називалося баобабом. З кожною гілкою, яка з'являлася на цьому дереві, на землі з'являлися нові рослини, тварини та люди. У цьому міфі зустрічаються різні символи, які

передають певні значення та ідеї. Наприклад, баобаб, який з'явився в цьому міфі, є важливим символом в багатьох народів Африки. Він вважається священним деревом, яке має здатність зв'язувати небо і землю[34, с. 167]. Для багатьох народів Африки баобаб також є символом життя та мудрості. Інший символ, який зустрічається в цьому міфі - китиця високої трави. Вона може символізувати духовність, душевний розвиток та просвітлення. Також вона може відображати життєву енергію та відновлення. У деяких інтерпретаціях цього міфу високі трави можуть бути інтерпретовані як образ великого духа, який створив світ та всі населені на ньому форми життя.

Іншим містичним символом, що з'являється в цьому міфі, є гірська вершина, на яку маг зіставляє свою силу. Гірські вершини в африканських міфах традиційно вважаються священними місцями, де можна зіставляти свої сили з божественними істотами та природою. У цьому міфі гірська вершина символізує не тільки силу мага, але й його пошук внутрішньої мудрості та духовності. Крім того, у міфі є багато символіки, пов'язаної з природою. Наприклад, джунглі, які маг проходить, символізують невідому та небезпечну територію, де йому доводиться боротися з природними перешкодами, щоб досягти своєї мети. Також у міфі зустрічається річка, яку маг переходить, що може символізувати перехід від одного стану до іншого, або перехід між різними рівнями свідомості. У цьому міфі також зустрічається символ вогню, який вважається в африканських міфах символом життя та енергії. Вогонь у цьому міфі може символізувати силу та енергію, яку маг отримує зі свого з'єднання з духовним світом.

Міфи та символи народів **Північної Африки**

Міфологія та символіка народів Північної Африки відрізняється від тих, що характерні для південної та західної частини континенту. На півночі Африки зазвичай домінують міфи та символи, пов'язані зі сонцем, пустелею та пустелю живлячими річками. Один з найбільш відомих міфів Північної Африки - це міф про Озіріса. За легендою, Озіріс був правителем, який був

убитий своїм братом Сетом, а потім відродився завдяки своїй дружині Ісіді. Цей міф має велике значення для народів єгипетської культури та європейської міфології. Також серед народів Північної Африки поширені символи, пов'язані з сонцем, такі як символ Анх, який є символом життя та вічності, та горизонтальний бар зі сонцем, який є символом Сонця. Іншим важливим символом є символ скорпіона, який має двояку символіку - як символ життя та смерті.

У міфології народів Північної Африки також зустрічаються міфи про богиню Маат, яка відображає поняття порядку та правосуддя, та бога Анубіса, який був відповідальний за захист мертвих у підземному світі. Міф про богиню Схмут також популярний серед народів Північної Африки та описує її як богиню кохання та краси. В ісламській міфології Північної Африки велике значення має історія пророка Ідріса, який відомий як перша людина, яка навчила народ Північної Африки писемності та землеробству. Ідріс вважається символом мудрості та знань. Крім того, у цій міфології використовуються символи, пов'язані з природою, такі як пустеля, пальма, гірські вершини, океани та ріки. У міфах зулусів ріка є символом життя та родючості, а також пов'язана з духами померлих предків. Деревя також є важливими символами в багатьох міфах народів Африки. Наприклад, у міфах банту дерева вважаються святими, а кожне дерево має свій власний дух. У інших міфах, таких як у міфах єгиптян, символікою стали водоспади та пагорби, які вважалися місцем життя богів та духів предків. Крім того, ще одним важливим символом Північної Африки є також сонце. У багатьох міфах та релігійних переказах воно виступає як символ божественної сили та промені надії. Так, у єгипетській міфології сонце зображувалося як бог Ра, який щоденно подорожував небом та приводив світло на землю[3, с. 283]. Ще одним визначним елементом міфології Північної Африки є символіка, пов'язана з пустелею. Пустелі, які займають велику частину Північної Африки, є місцем життя для багатьох народів, і тому символіка пустелі часто використовується у міфах та легендах. У єгипетській

міфології, наприклад, пустеля символізувала трансформацію, адже вона була місцем народження фараонів та богів. Також важливим символом є змія, яка виступає в ролі посередника між богами та людьми. У багатьох міфах Північної Африки змію зображують як створення, яке поєднує в собі характеристики добра та зла, мудрості та спокуси. Змія також пов'язується з богинею-матір'ю, такою як грецька Гея або римська Серес. Загалом, міфи та символи народів Північної Африки є досить різноманітними та включають у себе елементи природи, тварин, божественних сил та різні символіки. Однак, у більшості міфів існує певна загальна тематика, пов'язана з вічними питаннями людства, такими як життя та смерть, добро та зло, а також роль людини у всесвіті. Історичні, соціальні та культурні фактори мали значний вплив на формування символіки та міфології народів Африки. Один з головних факторів - це вплив релігійних традицій. Багато міфів та символів мають християнські, мусульманські та інші релігійні відтінки, які відображаються у міфології та символіці. Як вже зазначалося раніше, містика напряму пов'язана з магією, тому існує велика кількість міфів та легенд серед народів Африки, пов'язаних з магами та чаклунами. Одним зі спільних елементів цих розповідей є здатність магів впливати на реальний світ за допомогою магічних знаків, заклинань, амулетів та інших обрядів. У деяких міфах, магичні здібності передаються від батька до сина, вважаючи, що це є дар від богів. Часто у цих розповідях маги використовують свої здібності для допомоги людям, виконуючи різні обряди та лікуючи хвороби. У інших міфах, маги використовують свою магію для досягнення своїх власних цілей, таких як багатство, слава, влада або міць. Також серед міфів про магів часто зустрічаються розповіді про людей, які здатні з'єднуватись з духовним світом та спілкувати з духами. Ці люди, яких називають медіумами, можуть виконувати роль посередника між світом живих та мертвих, допомагаючи родичам зв'язатися з померлими. У деяких міфах, медіуми також використовують свої здібності для захисту від злих духів та пророцтва майбутнього. Іншим цікавим різновидом міфів про магів є

розповіді про зміну форми та трансформацію. У цих розповідях маги здатні перетворюватися на тварин, рослини або навіть інші людські істоти. Ця здатність використовується для захисту від ворогів, виконання різних завдань та іноді для призову духів на допомогу у лікуванні хвороб[38, с. 489]. У багатьох міфах народів Африки магів зображають як тих, хто має велику владу над духами та здатні викликати їх на допомогу, але ця влада не приходить безкоштовно. У багатьох міфах згадується, що маги повинні заплатити певну ціну за виклик духів, часто це може бути їхнє здоров'я або життя. Також серед міфів народів Африки є багато розповідей про чаклунів, які можуть накладати закляття та прокляття на інших людей. У багатьох міфах чаклунів зображають як злих людей, які використовують свої здібності для того, щоб заподіяти шкоду іншим. У таких міфах зазвичай згадується, що злі чаклуни можуть бути подолані лише за допомогою могутніх амулетів або заклять, які здатні заблокувати їхні злиденні магичні сили.

У міфах та легендах народів Африки, які стосуються магів та чаклунів, зустрічаються різні символи, які відображають магію та її вплив на світ. Одним з найбільш поширених символів є образ змії, що є символом життя та смерті. У деяких міфах змія виступає як дух, що може приймати різні форми та наділяти людей різними здібностями. У інших міфах змія є символом трансформації та переродження, що відображає віру в життєвий цикл та вічність. Іншим поширеним символом є образ вогню. Вогонь є символом сили та магії, а також може символізувати очищення та перетворення. У деяких міфах маги використовують вогонь для заклинання духів та здійснення інших магичних дій. Також у міфах та легендах народів Африки можна знайти символи, пов'язані з природою. Один з відомих авторів на цю тему - Адріана Пікет, яка написала книгу "Африканські символи та заповідні знаки: більш як 500 символів з цілого континенту", де вона описує символіку та міфологію народів Африки, пов'язану з природою. Ось, що вона пише: «Для народів Африки природа є своєрідним місцем, де

з'єднуються духовний та матеріальний світи. Вони бачать у ній світ духів, які здатні впливати на людське життя. Таким чином, символіка в природі для них є містичною та пов'язаною з релігією та міфологією. Вона допомагає народам Африки зберігати їхні традиції та спадщину, а також відображає їхнє ставлення до світу та багатство їхньої культури»[7, с. 107] Наприклад, символ дерева відображає його роль у житті людей та може використовуватися для залучення різних видів енергії. Символ води може відображати життєдайну силу, здатність очищувати та відновлювати.

Окрім цього, у міфах про магів та чаклунів зустрічаються також різні символи та амулети, які використовуються для забезпечення захисту від злого ока та інших негативних впливів. Наприклад, символ ока забезпечує захист від злого ока, а амулет у вигляді кістки або каменю може захистити від хвороб та нещастя. В міфах народів Африки є безліч різноманітних містичних символів, які мають свої особливі значення та інтерпретації. Однак, іноді зустрічаються й такі символи, про які ніхто не знає, або що мають таємний, закритий характер. Наприклад, у деяких традиційних культурах народів Африки існує поняття "заборонених слів", які ніколи не вживаються у повсякденному житті. Ці слова вважаються такими потужними, що можуть мати небажані наслідки, якщо їх випадково або навмисно використати. Такі слова та символи використовуються тільки в рамках обрядів, магичних ритуалів та ініціаційних церемоній.

Іншим прикладом можуть бути таємниці, пов'язані зі створенням та використанням вже згаданих вище амулетів та талісманів. Часто ці магичні предмети мають складну символіку та ритуальне призначення, яке передається з покоління в покоління. Однак, іноді буває, що певні амулети та талісмани мають таємний характер та приховане значення, яке відоме тільки вузькому колу ініційованих осіб. Також варто згадати про різні містичні символи, що пов'язані зі зв'язком між світом живих та світом померлих, як я вже зауважувала вище. У багатьох традиціях народів Африки вірять у існування підземного світу, який населений духами предків та

іншими міфічними істотами. У такому контексті виникають різні символи, що пов'язані зі спілкуванням з цими істотами. Один із таких символів - це "дракон". У багатьох міфах народів Африки "дракон" зображується як могутнє і жорстоке створіння, здатне знищити ворогів та накласти на них прокляття. Іноді цей символ може використовуватися як захисний талісман. Однак, загалом, дракон зазвичай втілює силу, владу, мудрість і захист. У деяких африканських міфах, дракон є символом живої сили природи. Вони є здатними контролювати елементи, включаючи воду, повітря, вогонь і землю. У деяких міфах, дракон зображується як велетенський змії з чорним шкірним покриттям і здатністю літати. Він може виступати як могутній захисник, який бореться зі злом, або як символ влади і мудрості, який допомагає людям здійснювати важливі рішення. У деяких інших африканських міфах, дракон втілює велич і мужність. Він зображується як сильний і нескорений, який не боїться нічого. У деяких міфах, дракон виступає як важливий символ короля або владика, який допомагає управляти країною та берегти її від злих сил. У деяких африканських культурах, дракон може бути пов'язаний з містичними чи духовними віруваннями. У таких міфах, дракон може служити посередником між людьми та світом духів. Він може виконувати різноманітні функції, такі як передача повідомлень від духів до людей або захист людей від злих духів. Є багато дослідників, які займалися вивченням міфів та легенд про драконів в африканській культурі.

Один з таких дослідників - Гарольд Карлсон, який написав книгу "Дракон і Фенікс: Порівняльне дослідження африканської та азіатської міфології». У цій книзі автор досліджує різноманітні міфи та легенди про драконів у різних культурах Африки та Азії. Карлсон досліджує, як дракон відображається в цих міфах та які символічні значення він несе. Автор порівнює дракона в африканській міфології з драконами в інших культурах, таких як китайська та японська, та висуває гіпотези про спільність та відмінності у сприйнятті дракона в різних частинах світу[11, с. 315]. У книзі

Карлсон висуває гіпотезу, що в деяких міфологіях дракон може бути символом зла та негативних сил, тоді як в інших він може втілювати силу, мудрість та благородство. Автор порівнює африканську міфологію з драконами в китайській та японській культурах та з'ясовує, які спільні риси та відмінності він може знайти у символіці драконів цих культур: «При порівнянні міфології дракона в Африці та Азії ми можемо побачити цікаві спільні риси, такі як втілення драконом сили, мудрості та благородства, а також специфічні різниці у тому, як ці атрибути втілюються у символі дракона в кожній культурі» [10, с. 130]. Карлсон також досліджує те, як дракон відображається у різних формах мистецтва та літератури, включаючи живопис, скульптуру, театральні вистави та літературні твори. «Дракон - це втілення потужної та загадкової сили, яка відображається у міфах та легендах різних культур світу. Він може бути як символом зла та страху, так і втілити в собі мудрість, благородство та доброту» - писав Карлсон [10, 175]. Іншим популярним таємним символом є знову ж таки "око", яке вважається одним з найсильніших талісманів у багатьох культурах Африки. Вірується, що "око" здатне захистити людину від злого ока та інших негативних впливів. Також відомі різні варіації цього символу, зокрема "око пророка", що вказує на здатність пророкувати майбутнє.

У єгипетській міфології, символ ока – це Око Ра, божества сонця, яке було втрачене і потім знайдене. Око Ра символізує сонце, а також бачення і мудрість. Опис Ока Ра можна знайти в "Книзі мертвих" і "Пірамідах". У "Книзі мертвих" Око Ра згадується у контексті божественного суду, де воно символізує божественну силу, що допомагає Ра розпізнати правду в серцях померлих. У цьому контексті Око Ра також виступає як символ мудрості та знань, які Ра передав своїм нащадкам. У "Пірамідах" Око Ра згадується у контексті космогонії, де воно виступає як важлива складова в створенні світу. Око Ра відображає сонячну енергію, яка сприяє росту рослин і життя на землі. Також Око Ра символізує божественну мудрість і знання, які допомагають Ра керувати світом. У міфології народів Західної Африки,

таких як яоруба та ашанті, символ ока звичайно асоціюється з Оком Пророка або Оком Божества. У народі йоруба є міф про Окò-Ре, який пов'язаний зі створенням світу та походженням людини. У цьому міфі Око є одним з важливих символів, який виступає як орган зору, а також як символ духовної свідомості. За легендою, Окò-Ре був одним з богів, який взяв участь у створенні світу. Він мав здатність бачити все, що відбувається в світі, і передавати цю інформацію іншим богам. Око виступав у цьому міфі як символ мудрості та знань. У міфі Окò-Ре також виступає як покровитель людського зору та духовної свідомості. Люди, які шанували Око, отримували дар мудрості та знань, а також захист від зла та нещастя. Вони використовують його як захист від зла та нещастя. У міфології народу Догон, що живе в Малі, Око символізує зірку Сірус, яка відіграє важливу роль у космології Догонів. Міф про Око в міфології народу Догон є одним з найбільш відомих і складних міфів, який пов'язується з космологією цього народу. У міфі "Лебе" описується, як Око сталося у володінні бога Амме і його сина Янго, які використовують його для боротьби з темрявою та злом. У міфі також згадується про те, що Око було викрадене ворогами Янго, і він довго шукав спосіб повернути його. Після тривалого пошуку Янго нарешті знайшов Око, але відніс його назад до батька, бо вважав, що воно належить йому більше, ніж його ворогам. Міф про Око в міфології Догонів має складну структуру і пов'язаний з різними аспектами космології цього народу. Він є важливим елементом культури Догонів і показує, як цей народ розуміє світ та його структуру. У міфології народу Ібо, що живе в Нігерії, Око символізує владу і мудрість. У міфі "Мманву" Око з'являється як символ мудрості, яку можна отримати тільки через досвід. Хочу навести приклад міфу, в якому чітко показано значення символу. У міфі розповідається про чоловіка, який поїхав у подорож і зустрів божество, яке дало йому око. Божество порадило чоловікові не використовувати око для своїх особистих користей, а використовувати його для допомоги іншим. Чоловік повернувся додому з оком і розповів своїй дружині про свою зустріч з божеством і про

око, яке він отримав. Вони вирішили використовувати око для допомоги своїм сусідам і людям, які потребують допомоги. Око допомагало їм побачити те, що було приховано від звичайних очей, і вони змогли допомогти людям у скрутній ситуації.

Однією з особливостей міфів та символіки народів Африки є їхнє різноманіття та багатство. Кожна етнічна група має свої унікальні символи та міфи, які відображають їхні традиції, релігію та культуру. Оскільки багато з цих міфів передається з покоління в покоління усно, вони можуть змінюватися та еволюціонувати з часом, що робить дослідження міфології та символіки народів Африки ще більш цікавим та актуальним. Також важливо зазначити, що міфи та символіка народів Африки мають важливе значення не лише для їхніх культур, але й для культури сучасного світу. Вони можуть стати джерелом дослідження та джерелом інспірації для художників, літераторів та інших творчих особистостей, які шукають нові ідеї та способи вираження своїх емоцій. Однією з особливостей символіки народів Африки є її різноманіття та символічне значення. Більшість символів має не лише пряме літеральне значення, але й метафоричні та духовні відтінки. Наприклад, символ дерева, який широко використовується в багатьох міфах народів Африки, може відображати життя, духовність, ріст та розвиток, а також зв'язок між землею та небом. Такі символи можуть бути використані як спосіб передачі складних концепцій та ідей у формі, яка легко сприймається. Приношення жертв, погребальні обряди, війни та інші події, засвідчує віру в потужність символів і їх вплив на світ навколо народу. Ці символи використовуються для передачі значень та ідей, які важливі для народу, і відображають їхнє ставлення до життя.

2.2. Типологія міфів та містичних символів народів банту, аканів, йоруба.

Міфи зазначених народів Африки багаті на містичні символи, які глибоко вкорінені в їхні традиції та культуру загалом. Ці символи не лише відображають світогляд та вірування народів, але й відображають їхнє ставлення до світу та природи. У бакалаврській роботі увага зосереджена на розгляді та аналізі найбільш відомих містичних символів у міфах народів Африки, з'ясовано їхнє значення та роль у культурі народів.

Підходячи структуровано до розгляду теми, та аналізуючи міфи народів Африки, їхню роль у культурі, свідомо казати, що міфи народів Африки є складником культури, і вони передаються з покоління в покоління. Особливості та типологія міфів цих народів можуть відрізнятися, але деякі загальні риси можна виокремити. Аналізуючи міфологію народу Банту, треба враховувати все перелічені нижче аспекти. Щодо духовного світу, Банту вірять в наявність численних духів, які контролюють природні явища та регулюють взаємодію людей з навколишнім світом. У народа банту є безліч міфів про створення, які розповідають про створення світу та першого людини. Герої та легендарні постаті: міфи містять розповіді про героїчні постаті, які виконують великі подвиги та здійснюють подорожі.

Міфологія народу Аканів:

Космологія: Акани вірять у багатий світ духів та божеств, які контролюють різні сфери життя. Їх космологія має поняття про верхній світ, нижній світ та землю. Міфи про створення: Є міфологічні розповіді про походження світу та першої людини. Верховні божества: Акани шанують верховних божеств, таких як Одін'яні (небесний батько), Ньяме (бог-творець) та інші.

Так, наприклад, основою міфології Аканів є віра у Найвище Суцце, що є джерелом усього існуючого і яке є недосяжним для людини через його(чи «її»), бо у міфології цих народів Бог-Творець часто виступає у жіночому роді) піднесеність, абсолютну трансцендентність. Саме задля медіації –

опосередкування між нижнім та неосяжним рівнями ієрархії Найвище Суцтво створює проміжну ланку духовних істот – Абосом, що є узагальненою назвою «духовного світу», який може розумітися як «божественні сили», які виконують первинне воління трансцендентного Божества. Лише через посередність цього духовного рівня є можливим зв'язок з Першим Творцем. Абосом виражають себе через природні стихії, які, тим не менш, не ототожнюються з самими духами, але є їх нижчими маніфестаціями, стихіями, які керуються ними. Загалом, через те, що поняття «Абосом» виражає певну духовну множину, то і в межах цього рівня можна виділяти вищі чи нижчі під-рівні. Ця внутрішня духовна ієрархія залежить від універсальності чи індивідуальності кожного божества: тобто, вищим є божество яке своїм «регіоном» має якусь стихію (наприклад, воду, повітря, вогонь тощо), а те, що має своїм «регіоном» окреме господарство чи навіть окремий дім – є нижчим. Тим не менш, ця ієрархія виражає собою тяглість та єдність духовної основи матеріального світу на будь-яких його рівнях, а отже, не існує жодного аспекту світу, який був би позбавлений «опіки» Абосом, який, у свою чергу, підтримує «ланцюг буття» через свою медіацію між людським, природним світом та Творцем[42, с. 20].

Пращури: Третім онтологічним рівнем після Вищого Суцтва та Абосом є Пращури, Древній Народ чи Нсаманфо. У міфологічно-релігійній системі Аканів людські душі після тілесної смерті переходять у особливий стан існування, який називається цими народами «Асамандо»[42, с.28]. При цьому, людська душа, стаючи Нсаманфо не перестає впливати на життя матеріального світу та на життя свого народу. Пращури виконують подібну до Абосом «охоронну» функцію нагляду за своїми нащадками. Самі Акани відносяться до Пращурів з глибокою повагою та навіть страхом, але, не дивлячись на це, вони не поклоняються їм як божествам та вважають їх нижчими по відношенню до духовних істот.

Ритуали: Особливе значення у релігії Аканів мають ритуальні практики, у яких, за віруваннями цих народів, здійснюється контакт зі

своїми Пращурами. Проведенням цих практик займається «Окомфо Пануін» - жрець, який використовує матеріальні об'єкти як містичні символи, що можуть відсилати до Пращурів, природніх стихій та, в кінцевому підсумку, до духовних сил, що є стрижнем цих стихій[42, с.40]. Найвищим рівнем ритуалу є здійснення особливої конфігурації матеріальних об'єктів, у якій божества мають змогу виразити свою волю, надати знаки жрецю та вірянам.

Міфологія народу Йоруба:

Космологія: Йоруба мають великий пантеон божеств, які відіграють важливу роль в їхній міфології. Одним з найвідоміших богів Йоруба є Олорун, творець світу. Як у міфології народів Акан, так і у Йоруба, виділяють проміжну духовну ланку – «Оріша», через яку боги чи герої можуть відображати сили Олоруна. Так, у міфології Йоруба зустрічаються розповіді про різних легендарних героїв та богів, таких як Огун (бог війни та металургії), Шанго (бог грому та молодості), Ойа (богиня вітру та бурі), Ошун (богиня кохання та краси) та багато інших. Кожен з цих героїв має свою унікальну історію та особливі властивості. Міфи про створення людини: Йоруба мають свою версію міфу про створення першої людини. Згідно з цим міфом, Олорун надав людині моральні та соціальні навички, щоб вона могла прожити щасливе та гармонійне життя.[45, с.256]

Міфи про Пращурів: В міфології Йоруба вкрай розповсюдженим є уявлення про «реінкарнацію» деяких кровних пращурів в межах родини. За віруваннями цих народів, померший родич може стати «орі» (духом, причетним до світу «Оріша») – охоронним духом для свого окремого нащадку, який буде направляти його та передавати свою мудрість.

Ритуали та обряди: Міфологія Йоруба глибоко вплетена в релігійні та культурні обряди народу. Вірування у божества та героїв має велике значення в проведенні різних ритуалів, які спрямовані на забезпечення благополуччя та захисту від негативних впливів. Одним з відомих прикладів ритуальних об'єктів, що часто використовуються прибічниками традиційної релігії Йоруба є «маски Епа», що у різних ритуалах мають різний сенс.

Наприклад, маски можуть використовуватися у ритуальній хореографії, яка має слугувати ініціації молодого людини у стан зрілості чи як засіб надання особливої шани богу війни Огуни тощо. Проте, узагальнюючи, можна сказати, що маска як містичний символ в усіх випадках слугує медіатором, через який відбувається передача особливої божественної енергії чи енергії пращурів.

Міфологія народів Банту:

Космологія: В основі міфології Банту, як і для Аканів, лежить вірування про Найвище Сущє, яке у міфології зазначеного народу дуже часто розглядається як Сонце, чий циклічний рух спрямовує життя усіх рівнів сущого. Говорячи про міфологію народів Банту чи міфології наведених вище Африканських народів, важливо підкреслити дуже умовний характер, який ближче до «еманації», у якій стверджується вічність існування світу (матеріального у тому числі), ніж до монотеїстичного «креаціонізму». Крім того, у цій міфології так само проглядається тяглість та нерозривний зв'язок між духовним та матеріальним існування. Більш того, саму у віруваннях Банту ця межа стає найбільш відносною: наприклад, розповсюдженим є міф про рослинне походження першого людського Пращура. У різних регіонах та етнічних групах рослина визначалася по-різному: це міг бути очерет чи дерево «Омумборомбонга» у етнічній групі Гереро. Відповідно до цього переплетення матеріального, продуктивно-творчого та духовного, матеріальні чи намальовані символи могли являтися прямими посередниками чи навіть показниками присутності духовного у світі.

Вічне життя, смерть та ритуал: Одними з розповсюджених тваринних образів у міфології народів Банту є хамелеон та ящірка, які є головними героями міфу про походження смерті. За переданням цих народів, хамелеон був посланий до людей від Найвищого Бога для сповіщення вічного життя людства, а трохи пізніше була послана ящірка, що мала сповістити протилежну вість – смертність людської природи.

Ящірка обігнала хамелеона і саме через це смерть увійшла у людство, а потім і в тло усього матеріального світу. Проте, наявність всеосяжної духовної основи матеріального світу вказує на відносну відкритість вічного життя. Наприклад, у поховальних ритуалах Банту, що мають виключне значення для цих народів, супроводження мерця особливими матеріальними символами чи спалювання тіла мають провести «перенесення» життя людини у інший світ, на рівень «духовного світу».

Враховуючи багатство і різноманітність міфології народів Банту, Аканів та Йоруба, важливо відзначити, що вище наведені пункти є загальними орієнтирами, і в кожній групі народів можуть бути свої унікальні розповіді та особливості. Щодо символів у культурі народів Африки, то кожен має своє унікальне значення та роль у культурі народів. Наприклад, символ про який я писала вище- символ Анансі відображає винахідливість та мудрість, що є важливими якостями для народів Африки. Містичні символи також мають важливу роль у культурі народів Африки, вони часто використовуються як оздоблення на виробах ручної роботи, у мистецтві та архітектурі. Типологія містичних символів у народів Банту, Аканів та Йоруба відображає різноманітні аспекти їхньої культури, релігії та світогляду. Ось кілька загальних категорій містичних символів, що зустрічаються в цих народів: символи природи, де багато містичних символів у цих народів пов'язані з елементами природи, такими як річки, гори, дерева, тварини тощо. Наприклад, водойми та ріки можуть символізувати життя, очищення або перехідність. Деякі містичні символи мають геометричну форму, таку як круги, трикутники, квадрати, спіралі тощо. Ці символи можуть відображати різні аспекти космічного порядку, руху чи взаємодії сил. Тварини також виступають як важливі містичні символи. Різні тварини можуть мати свої унікальні значення і асоціації. Наприклад, лев може символізувати силу та владу, слон - мудрість та стійкість, змія - трансформацію та магію. Сонце та місяць є важливими символами в міфології цих народів. Сонце може виражати світло, життя та

енергію, тоді як місяць - таємницю, жіночі аспекти та циклічність.

РОЗДІЛ 3. ЗАСТОСУВАННЯ СИМВОЛІКИ ТА МІФОЛОГІЇ НАРОДІВ АФРИКИ У СУЧАСНІЙ КУЛЬТУРІ

Африканська символіка та міфологія можуть бути застосовані в сучасній

культури та психології. Наприклад, використання символів у терапії може допомогти клієнтам вирішити проблеми та знайти внутрішній спокій. Також можливо використання африканських міфів у літературі, мистецтві та фільмах, щоб показати красу та багатство культури народів Африки. Взагалі, африканська символіка та міфологія мають великий потенціал у сучасному світі та можуть бути використані як засіб збереження культурної спадщини та розвитку сучасної культури. Одним із можливих напрямів застосування африканської символіки та міфології є використання їх в дизайні та мистецтві. Багато африканських символів та міфів мають глибокий зміст і можуть стати джерелом інспірації для сучасних митців. Наприклад, багато мистецтва Південної Африки ґрунтується на міфології та символіці зулусів.

Крім того, африканські символи можуть бути використані як засіб комунікації та ідентифікації. Наприклад, у логотипів компаній, національних емблемах, спортивних формах та інших місцях можна використовувати символи, що пов'язані з африканською культурою. Також африканська міфологія та символіка можуть бути корисними для сучасної психології. Деякі африканські символи та міфи мають глибокий зміст і можуть бути використані як засіб психотерапії, особливо в контексті культурної терапії. Наприклад, символ слона може використовуватися для розуміння та подолання страхів, а символ дерева - для зміцнення віри в свої корені та здатності до росту та розвитку. Враховуючи важливість збереження культурної спадщини, африканська символіка та міфологія повинні бути досліджені та вивчені, а також використовуватися в сучасній культурі та психології. Вивчення цих символів та міфів допоможе краще зрозуміти традиції та історію народів Африки, а також знайти нові способи їх застосування в сучасному світі. Наприклад, африканські символи можуть бути використані в дизайні, моді та мистецтві, що дозволить показати культурне багатство Африки та зберегти його для майбутніх поколінь. Крім того, африканська символіка та міфологія можуть бути використані в психології, зокрема в психотерапії. Символи можуть використовуватися як засіб для розвитку самопізнання, допомогти у розумінні власних емоцій та допомогти

у процесі позитивних змін у житті людини. Одним з таких застосувань може бути використання символів в процесі терапії. Наприклад, символ Адінінсо, який представляє згоду та злагоду, може бути використаний для покращення відносин у сім'ї або робочому колективі. Символ Окомфо, що символізує пророка, може бути використаний в практиці психотерапії для підсилення внутрішньої мудрості та впевненості у власних здібностях. Символ "окомфо" згадується в африканській міфології, особливо в ганській, де його вважають божеством-покровителем. Також цей символ є складовою частиною адінкра, загальноафриканського символу, що означає "богоподібність". У літературі та на сайтах, присвячених африканській культурі, можна знайти різноманітну інформацію про символ "окомфо". Наприклад, в одному джерелі можна знайти опис того, що він символізує сонячну енергію, мужність, сміливість та відвагу [32, с. 163]. У іншому джерелі йдеться про те, що "окомфо" охороняє світ з позиції збереження балансу між життям та смертю. У психології та дизайні, символ "окомфо" може використовуватися для створення відчуття захисту та безпеки, які можуть бути важливими в проектуванні інтер'єру або в брендінгу. Також, враховуючи його значення у міфології, він може бути використаний для створення реклами або брендів, що асоціюються з мужністю, сміливістю та відвагою. Символ Осеїн, що представляє маску для танцю, може бути використаний для підсилення енергії та позитивного настрою. Цей символ поширений у релігії народу йоруба. Цей символ представляє собою зображення пальмового дерева, яке має велике значення для народів йоруба, оскільки воно використовується для отримання багатьох корисних речовин, таких як олія, віск і листя, яке використовується для покриття дахів і виготовлення матів. У психології символ Осеїн може розглядатися як символ багатства, плодючості та родючості. Він може використовуватися для підсилення прагнення до досягнення багатства і процвітання, а також для підвищення віри у свої власні здібності та успіх. Також символ Осеїн може бути використаний в практиках медитації та візуалізації для залучення благополуччя та успіху в житті. Про символ Осеїн писало багато авторів, серед яких можна відзначити Юї Олуміде

та Вірджинію Дж. Домінгуес.

Загалом, ці символи можуть допомогти виявити та проаналізувати власні потреби, цінності та життєві цілі. Також африканська міфологія може бути використана в літературі та кіно, щоб створити нові, цікаві історії та фільми, що базуються на африканських міфах та легендах. Це дозволить розповісти про культуру та історію Африки, а також розширити світогляд глядачів та читачів. Отже, африканська символіка та міфологія мають великий потенціал у сучасному світі та можуть бути використані як засіб збереження культурної спадщини та розвитку сучасної культури, а також в психології та мистецтві. Для цього необхідно проводити дослідження та вивчення африканської культури та сприяти її поширенню у світі. Для мене дуже цікавим видалось використання саме містичних символів у дизайні. Дуже багато містичних символів Африки знайшли своє застосування в сучасному дизайні, зокрема у моді, графічному дизайні та дизайні інтер'єру. Ось декілька з них:

- 1) Адінкра: це містичний символ народу Ашанті з Гани, який використовується для вираження різноманітних понять, таких як любов, життя та миру. Його можна знайти у вигляді вишиванок, прикрас, тканин та інших предметів одягу. Адінкра складається зі зразків та геометричних форм. Він використовується у логотипах компаній, національних емблемах, спортивних формах та інших місцях. Кожен зразок Адінкра має свій власний сенс, наприклад, "Sankofa" означає "повернутися та взяти те, що минуло", а "Nyame Nti" символізує "небо, що не має кінця".
- 2) Анансі: це міфічний павук, який входить до складу міфології народів Ашанті та Акан з Західної Африки. У дизайні його зображення використовується для створення різних графічних елементів, таких як орнаменти, логотипи та ілюстрації.
- 3) Нтумулу: це символ народу Зулу з Південної Африки, який використовується для вираження міці, сили та влади. У дизайні його зображення можна знайти на різних предметах інтер'єру, таких як

килими, ковдри та подушки.

- 4) Маска: маски використовувалися в різних культурах Африки для вираження різноманітних емоцій, таких як радість, страх та сум. У сучасному дизайні їх зображення можна знайти на різних предметах одягу, прикрасах та інтер'єрах.
- 5) Ежекан: це символ народу Єве з Того, який використовується для вираження зв'язку між небом та землею. Його зображення можна знайти на різних прикрасах та інтер'єрах.

Ці символи не лише додають унікальності та краси сучасному дизайну, але й надають глибше розуміння всієї культурної спадщини африканських народів.

Крім того, у сучасному світі міфи та містичні символи народів Африки знайшли своє відображення у мистецтві, літературі, кіно та інших сферах. Вони стали важливою складовою частиною сучасної культури та мистецтва, які відображають багатство та красу африканської культури та історії. Одним з найбільш відомих прикладів використання міфів та містичних символів народів Африки є творчість художника та скульптора Олега Торопенка. Його роботи відображають різні міфи та символи, такі як "Двоїстий крокодил" та "Адінінсо", та допомагають зберігати та популяризувати ці символи серед широкої аудиторії. Також, міфи та містичні символи народів Африки стали важливою складовою частиною музичного жанру афро-біт та хіп-хопу. У цих жанрах часто використовуються ритми та мелодії, що базуються на музиці та традиціях народів Африки, а також відбивають духовність та історію цих народів. Крім того, міфи та містичні символи народів Африки досить часто використовуються як джерело натхнення для різних сучасних технологій та нових матеріалів. Наприклад, дослідники з Єгипту використовували знання про міфічний глиняний монстр Апопа, щоб розробити новий вид кераміки, який є більш міцним та довговічним. Також, міфи та містичні символи народів Африки є важливим джерелом для дослідження культурології,

соціології та інших наук. Дослідження традицій та обрядів народів Африки допомагають краще зрозуміти значення та вплив культурних традицій на розвиток суспільства. Також міфи та містичні символи народів Африки стали важливим джерелом вивчення та збереження мов та діалектів, які використовуються в цих народах. Історії та легенди, що розповідаються за допомогою міфів та символів, допомагають зберегти та передати знання та мудрість народів Африки з покоління в покоління. Отже, міфи та містичні символи народів Африки мають велике значення не лише в самій Африці, а й у різних країнах світу, де вони стали важливою складовою культури та історії. Вони допомагають зберігати та передавати наступним поколінням багату історію та культуру цих народів, а також є джерелом натхнення для різних сучасних технологій та наукових досліджень.

ВИСНОВКИ

У дослідницькій роботі проаналізовано процес розкриття глибинних змістів та смислів містичних символів у міфах народів Африки. У роботі доведено, що використання міфологічних символів народів Африки в сучасному світі може бути корисним для розвитку культурної ідентичності та підвищення культурної свідомості. Крім того, аналіз міфів та символів народів Африки сприяє глибшому розумінню міфології та культур інших народів світу. Важливим аспектом дослідження стало виявлення інтерпретацій містичних символів у міфах різних народів Африки, що дозволило з'ясувати спільні риси та відмінності в культурних традиціях цього континенту.

У процесі дослідження було з'ясовано, що символіка та міфологія народів Африки мають глибокі корені і надзвичайно багату історію. Вони відображають світогляд та культурні особливості різних етнічних груп, які збереглися до наших днів.

Аналіз спільних елементів та відмінностей між символами та міфами різних народів Африки дозволив зрозуміти їхнє значення та сенс, а також сприяв збагаченню культурного досвіду та розвитку відповідних наукових напрямків. Історичні, соціальні та культурні фактори сильно впливали на формування символіки та міфології народів Африки. Багато символів та міфів мають корені в релігійних та містичних віруваннях, що пов'язані з природою, життям та смертю.

З'ясовано, що застосування африканської символіки та міфології в сучасній культурі та психології можливе завдяки їхнім унікальним формам, глибині та значенню. Символіка та міфологія народів Африки використовуються для розвитку нових концепцій та ідей у галузі дизайну, мистецтва, психології та інших наукових галузях. Проведене дослідження та отримані результати мають важливе значення для розуміння та використання символіки та міфології народів Африки в сучасному світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Абрахам, Р. Д. . Африканські народні казки. Pantheon Books. 1983 – 478 с.
2. Асанте, М. К. Важливість символів африканської священності.
Журнал чорної культури, 1997, 28(1), 115-135.
3. Бадж, Е. А. У. Боги єгиптян: Дослідження єгипетської міфології. Dover Publications. 1913 – 473 с.
4. Вернер Э. Мифы народов Африки. «Центрполиграф», 2007. - 288 с.
5. Гамільтон, В. Ілюстрована енциклопедія давнього Єгипту. Sterling Publishing. 1998– 521 с.
6. Джордан, П. Енциклопедія богів: Понад 2,500 божеств світу. Facts on File. 2004 – 634 с.
7. Діоп, Ч. А. Африканське походження цивілізації: міф чи реальність.
Lawrence Hill Books. 1978 – 369 с.
8. Ечеруо, М. Дж. С. Святі символи в африканській традиційній релігії.
Журнал чорної культури, 1997, 28(1), 79-91.
9. Ідову, Е. Б. Олодумаре: Бог у йоруба-віруванні. Longmans. 1962 – 376 с.
10. Каренга, М. Вступ до чорних студій. Університет видавництва Sankore.
1993 – 507 с.
11. Карлсон, Г. Дракон і Фенікс: Вступ до порівняльної міфології.
Видавництво Harper & Row. 1969 – с. 417
12. Каррутерс, Дж. Роздратований джин: есеї про гаїтянську революцію та культуру афроамериканців. Чикаго, ІЛ: Кеметік Інститут. 1999 – с. 481
13. Кембел, Дж. Маски Бога: Примітивна міфологія. "Пінгвін Букс". 1968, - 327 с.

- 14.Лінч, П. А., Робертс, Дж., та Сток, Д. Е. (2004). Африканська Міфологія: від А до Я. Видавництво "Челсі Хаус".
- 15.Ліфтон Е.Міфи та символи в африканському контексті. Harper & Row Publishers, 1971– 432 с.
- 16.Мбіті, Дж. С. Африканські релігії та філософія. Heinemann Educational Books, 1991 – с. 345
- 17.Мпанде, Дж. Символіка головокладок зулусів. Університет Південної Африки, 1997,- с. 397
- 18.Парріндер, Дж. . Африканська традиційна релігія. Бібліотека Університету Гатчінсона, 1954 – 278 с.
- 19.Сенгор, Л.С. Чорні міфології. "Présence Africaine", 1961, - 467 с.
- 20.Тернер, Р. Африканізми в діалекті гулла. Видавництво Університету Джорджії, 1985,- 326 с.
- 21.Томпсон, Р. Ф. Блиск духа: африканське та афро-американське мистецтво та філософія. "Вінтаж Букс". 1975, - 543 с.
- 22.Вернер Э. Мифы народов Африки. «Центрполиграф»,2007. - 288 с.
- 23.Кассирер Э. Опыт о человеке. Введение в философию человеческой культуры. М.: Гардарики, 1998. 768с.
- 24.Кассирер Э. Философия символических форм. Т.2. Мифологическое мышление. М.; СПб: Университетская книга, 2002. 280 с.
- 25.Прокл Платоновская теология / Пер. с древнегреч., сост., статья, примечания, указатели, словарь Л. Ю. Лукомского.— СПб.: РХГИ; «Летний сад», 2001.— 624 с
- 26.Акуеампонг Е., Обенг Р. Spirituality, Gender, and Power in Asante History. The International Journal of African Historical Studies Vol. 28, No. 3 (1995), pp. 481-508
- 27.Arnoldi M.J. , Kreamer C.M. Crowning Achievements: African Arts of Dressing

- the Head. *African Arts* Vol. 28, No. 1 (Winter, 1995), pp. 22-35+97-98
28. Bourdillon M. Religion, Magic and Witchcraft in Africa. *Anthropology Today*, Vol. 3, No.6, 1987. p. 21
29. Brodnicka M. The World as Manifestation of Spirit. *Journal of Religion in Africa* Vol. 47, Fasc. 3 , 2017. pp. 311-345
30. Brottem B.V. , Lang A. Zulu Beadwork. *African Arts* Vol. 6, No. 3 (Spring, 1973), pp.8-13+64+83-84
31. Edwin W. Smith African Symbolism. *The Journal of the Royal Anthropological Institute of Great Britain and Ireland*, Vol. 82, No. 1. 1952,- pp. 13-37
32. Feuser W.F. Myth, History and Literature in Africa. *Présence Africaine* 25th. Anniversary of The Organization of African Unity, 1988 , pp. 146-172
33. Gentile J.S. The Mythic Storyteller: Word-Power and Ambivalence. *Storytelling, Self, Society* Vol. 7, No. 2, Special Issue: Storytelling and Myth (MAY-AUGUST 2011), pp. 148-160
34. Kimbwandende Kia Bunseki Fu-Kiau. *African Cosmology of the Bantu-Kongo*. African Tree Press, 2014. 158 p.
35. Newton R. C. Of Dangerous Energy and Transformations: "Nyamakalaya" and the Sunjata Phenomenon. *Research in African Literatures* Vol. 37, No. 2 (Summer, 2006), pp. 15-33
36. Okpewho I. The Study of African Oral Literature. *Présence Africaine* «Panorama of Negro-African Literature of The 1980's» , 1986. pp. 20-40
37. Richards D. The Nyama of the Blacksmith: The Metaphysical Significance of Metallurgy in Africa. *Journal of Black Studies*, Vol. 12, No. 2 (Dec., 1981), pp. 218-238
38. Shokpeka S.A. Myth in the Context of African Traditional Histories: Can It Be Called "Applied History"? *History in Africa* Vol. 32 , 2005, pp. 485-491
39. Vandendorpe F. When Myth Shows What the Mind Does Not Reach. *Storytelling*,

Self, Society, Vol. 7, No. 2, Special Issue: Storytelling and Myth (MAY-AUGUST 2011), pp. 91-109

40. Versnel H. S. Some Reflections on the Relationship Magic-Religion. *Numen* Vol. 38, Fasc.2, 1991. pp. 177-197

41. Wallace D. Rethinking Religion, Magic and Witchcraft in South Africa *Journal for the Study of Religion* . Vol. 28, No. 1, 2015. pp. 23-51

42. Nana Akua Kyerewaa Opokuwaa *The Quest For Spiritual Transformation: Introduction to Traditional Akan Religion, Rituals and Practices*. iUniverse, 2005. – 202 p.